

Szindbád szombaton

A Szombat Este megtervezőinek kutatókedvét dicséri, hogy műsoruk összeállításánál egy hatvan éve nem játszott Krúdy egyfelvonásosra bukkantak. Olyan régen játszották, hogy még én se láttam; a fiatal Bárdos Arthur Új Színpad nevű kísérleti kamaraszínházában. Hőseire azonban hamar ráismertem. A Krúdy-hősök úgy vándorolnak novelláról novellára, sőt műfajról műfajra, mind maga Szindbád, a sejtelmes utazó. Mindig változnak valamit: hol fényes fésülködőtükrökből, hol homályosodó foncsorú, pókhálós tükörből néznek vissza Szindbádra. Krúdy magát nézi e tükrökben, hiszen életét nők között osztotta szét, nagyon kedves, furcsa, romlottan is ábrándos dámák és kis színésznők között, akiknek kivétel nélkül gyönyörű hajuk van, bánatos szemük és pelyhes nyakuk. Ők Szindbád naplói; talán már a nevükre sem emlékszik, de a velük eltöltött napok vagy hónapok izére, hangulatára tévedhetetlenül. Az életrajzát is meg tudná írni belőlük, az igazi visszaemlékezés hangján, mely mindig az álom és ébrenlét határán jelenik meg. A Kárpáti kaland kocsmároslánjának figurájában (melyet Jani Ildikó gyöngéd bájjal, megkapóan krúdyosan alakított) két novellájának hősnőjére is rá lehetett ismerni: Paulára, a vándortársulat törött sorsú kis színésznőjére és Fanira, a behavazott kárpáti falucska (valahol Lubló közelében) színésznői álmokat szövögető, zsidó kocsmáros lányára. Az ő sorsa — a színpadi feldolgozásban — a jövőben fog megroppanni vagy elsivárosodni — s a kis dráma ezt a jövőt idézi a békés jelenbe. A novellák és dráma összehasonlítása egy dramaturgiai törvényszerűsége figyelmeztetett. Krúdy „Kárpáti kaland” című alig ismert egyfelvonásosa keményebb írás, mint a hasonló témájú s novellává terebélyesedő „Szindbád titka”. Mert a színpadon az asszony figurája a jövőbe vetül: fiatalként látjuk őt fáradt kocsmárosnénak, elnehezedve, meghajszolva, emlékei közt néha hitetlenül motozgatva. A novellában viszont Szindbád után jön Pestre, s szomorú, de csöppet sem meglepő tragédiája előttünk teljesedik be. Úgy látszik a mai színház és a hagyományos dráma egyik fontos különbsége, hogy a régi-ben a konfliktus, a tragédia a színpadi jelenidőben történik; a modernben inkább a múltban esett meg valamikor, s csak most jövünk rá, értjük meg. A szereplők is, magunk is. Amikor az idő már megérlelte, kommentálta s változhatatlanná változtatta. De elképzélhető, csak azért módosítottak a novellán, mert abban, mint olvashatjuk, Szindbád a Pestre csábított lánynak „Budán egy régi-régi utcácskában, zöld zsalugáteres házban, ahol kis kert volt az udvaron, lakást bérelt...” S ennyi álomszerűség ma még Krúdytól is sok.